

Onderzoekresultaten vragenlijst Samen beslissen in de GGZ

Samenvatting

Achtergrond

Samen beslissen is een begrip dat je steeds vaker hoort in de zorg. Ook termen als ‘gedeelde besluitvorming’, ‘gezamenlijke besluitvorming’ of ‘shared decision making’ worden vaak gebruikt. We spreken over *samen beslissen* wanneer een hulpverlener en een cliënt (vaak samen met een naaste) samen beslissingen nemen over gezondheids- en behandeldoelen. *Samen beslissen* vindt plaats in een dialoog tussen de hulpverlener en de cliënt. De hulpverlener geeft de cliënt informatie en brengt zijn eigen deskundigheid en (professionele) ervaringen in. De cliënt brengt zijn of haar eigen ervaringskennis en voorkeuren in, bijvoorbeeld over wat eerder wel of niet goed heeft gewerkt. De cliënt en de hulpverlener hebben een gelijkwaardige rol in het gesprek en nemen samen een besluit. Het idee is dat door *samen beslissen* cliënten meer grip krijgen op hun eigen leven en behandeling.

In het kader van het project *Samen beslissen in de GGZ: professionals én patiënten in positie voor passende zorg*, hebben we in de zomer van 2017 een vragenlijst uitgezet onder het ggz-panel van MIND Landelijk Platform Psychische Gezondheid, met als doel te achterhalen wat de ervaringen van de respondenten zijn met *samen beslissen*. Het project *Samen beslissen in de GGZ: professionals én patiënten in positie voor passende zorg* is een project dat MIND Landelijk Platform uitvoert samen met het Trimbos-instituut, GGZ Nederland, het Nederlands Instituut voor Psychologen en Synquest. Het doel van het project is het toerusten van professionals (zoals psychologen, psychiaters of - sociaal psychiatrisch - verpleegkundigen) en cliënten op *samen beslissen*.

Resultaten

De vragenlijst is door 880 respondenten ingevuld, waarvan 84% de vragenlijst voor zichzelf heeft ingevuld en 16% voor een naaste.

Bijna de helft van de respondenten (46%) heeft nog nooit expliciet met zijn/haar behandelaar gepraat over samen beslissen, terwijl een kleine meerderheid van de respondenten (55%) wel aangeeft altijd samen met de hulpverlener beslissingen te nemen over zijn/haar behandeling. 36% van de respondenten doet dit soms en 9% neemt nooit samen beslissingen met zijn/haar hulpverlener.

Ervaringen met samen beslissen

De respondenten vinden het samen beslissen over het algemeen prettig en het levert ze veel op, zoals bijvoorbeeld duidelijkheid, vertrouwen, autonomie, eigen regie, een betere behandeling of juist een behandeling die beter aansluit bij de eigen wensen en behoeften. Daarnaast voelen ze zich gehoord en serieus genomen en meer gelijkwaardig aan hun hulpverlener.

Een respondent geeft bijvoorbeeld aan: *“Ik heb nu het gevoel dat het niet alleen óver mij gaat, maar dat het gesprek echt mét mij is. Dat er meer gelijkwaardigheid is. Mijn mening telt ook mee, zo voel ik het ook en als de hulpverlener een keer een beslissing neemt waar ik niet achter kan staan, kan ik dat beter plaatsen.”*

Een andere respondent zegt: *“Ik vind de communicatie die twee kanten opgaat fijn en ook het gevoel dat ik de controle houd. Ik ben ervan overtuigd dat je zo veel beter met elkaar kunt samenwerken.”*

Echter zijn er ook respondenten die aangeven dat samen beslissen niet makkelijk is. Een respondent geeft bijvoorbeeld aan: *“Ik moet nu zelf aangeven wat ik wil, dat vind ik heel lastig.”*

Een kanttekening wordt wel gemaakt door een aantal respondenten die het gevoel heeft dat er door de hulpverlening niet naar ze wordt geluisterd. Voor hen levert samen beslissen dan ook weinig op.

Belang van samen beslissen

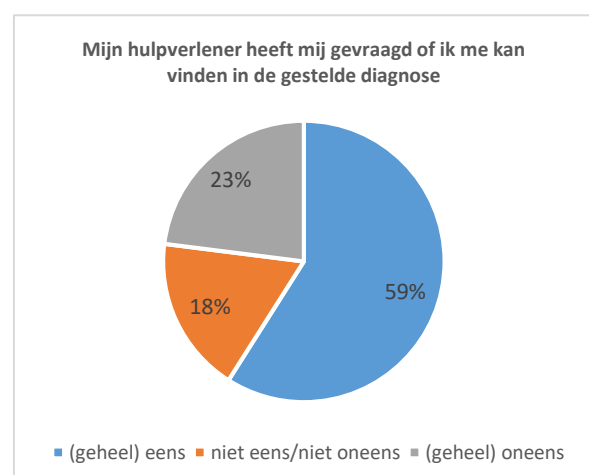
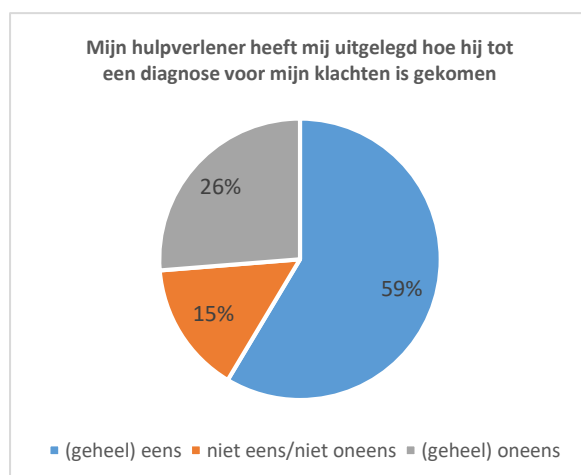
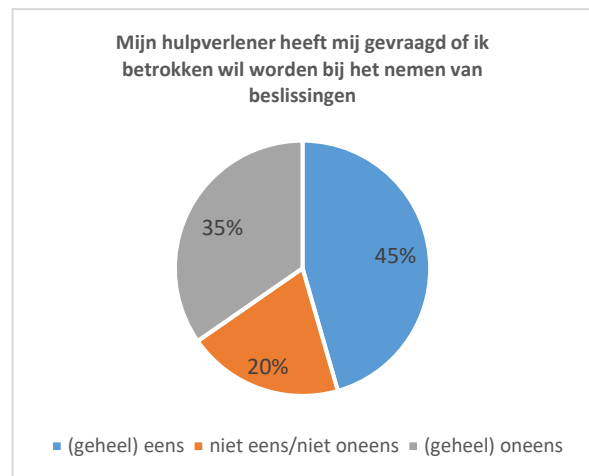
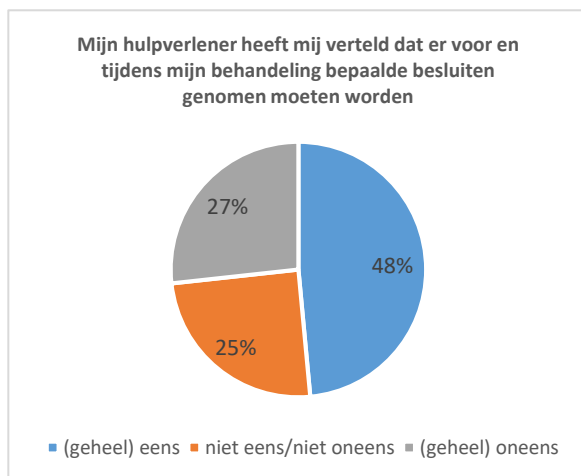
Een ruime meerderheid (65%) van de respondenten geeft aan samen beslissen heel belangrijk te vinden, 30% van de respondenten vindt het belangrijk, 4% is neutraal en slechts 1% vindt het heel onbelangrijk.

80% van de respondenten wil samen beslissen tijdens het bespreken van behandelmogelijkheden, 74% tijdens het bespreken van de voortgang van de behandeling, 72% tijdens het bespreken van het behandelplan, 70% tijdens het opstellen van behandeldoelen, 52% tijdens het bespreken van de gestelde diagnose en 46% tijdens het verkennen van klachten. Opvallend is dat een groot deel van de respondenten aangeeft niet in een bepaalde fase van het behandeltraject samen te willen beslissen, maar dit in elke fase te willen doen. De enige uitzondering die wordt genoemd is een crisissituatie. In tijden van crisis willen ze het nemen van beslissingen aan de hulpverlener overlaten. Echter zijn er ook een aantal respondenten die aangeven dat zelfs in crisis, ze nog samen beslissingen willen nemen.

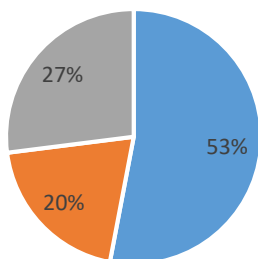
Samen beslissen in de praktijk

We hebben de respondenten een aantal stellingen voorgelegd om te achterhalen hoe het samen beslissen met hun hulpverlener in de praktijk gaat.

De antwoorden op deze stellingen laten een wat minder positief beeld zien dan hierboven is geschetst. Onderstaande grafieken illustreren dat een groot percentage van de respondenten nog onvoldoende wordt geïnformeerd en/of betrokken bij de eigen behandeling.

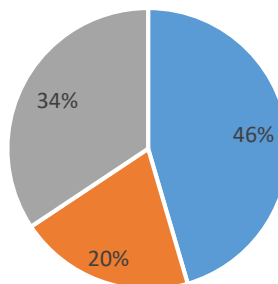

Mijn hulpverlener heeft mij verteld dat er voor mijn klachten verschillende behandelmogelijkheden zijn

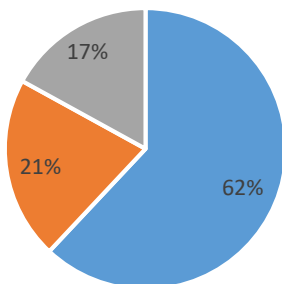
■ (geheel) eens ■ niet eens/niet oneens ■ (geheel) oneens

Mijn hulpverlener heeft mij de voor- en nadelen van de behandelmogelijkheden uitgelegd

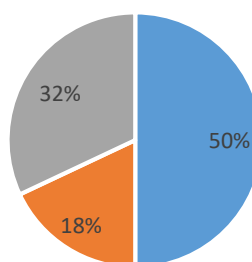
■ (geheel) eens ■ niet eens/niet oneens ■ (geheel) oneens

Mijn hulpverlener heeft mij geholpen alle door hem/haar verstrekte informatie te begrijpen

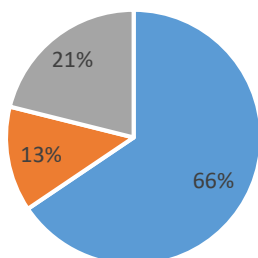
■ (geheel) eens ■ niet eens/niet oneens ■ (geheel) oneens

Mijn hulpverlener heeft mij verteld dat ik een naaste kan betrekken bij het nemen van een beslissing in mijn behandeling

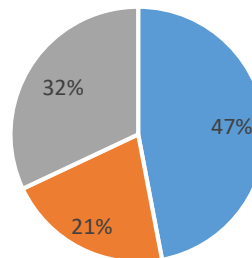
■ (geheel) eens ■ niet eens/niet oneens ■ (geheel) oneens

Mijn hulpverlener heeft met mij een afspraak gemaakt over het verdere vervolg van mijn behandeling

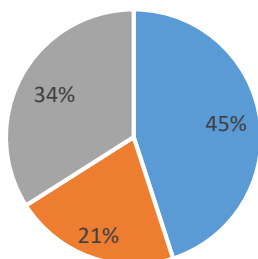
■ (geheel) eens ■ niet eens/niet oneens ■ (geheel) oneens

Mijn hulpverlener heeft mij verteld dat ik bedenktijd kan nemen voordat ik een beslissing neem in mijn behandeling

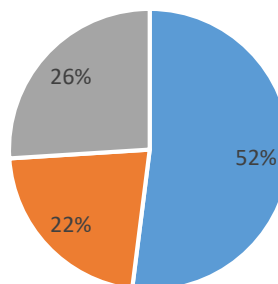
■ (geheel) eens ■ niet eens/niet oneens ■ (geheel) oneens

Mijn hulpverlener heeft samen met mij verschillende behandelmogelijkheden bekeken en afgewogen

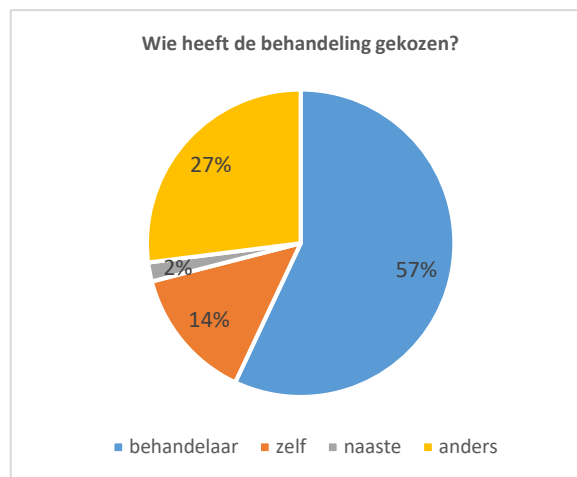

■ (geheel) eens ■ niet eens/niet oneens ■ (geheel) oneens

Mijn hulpverlener heeft mij gevraagd welke behandelmogelijkheid mijn voorkeur heeft

■ (geheel) eens ■ niet eens/niet oneens ■ (geheel) oneens

Wat opvalt aan bovenstaande grafieken is dat ongeveer de helft van de respondenten het eens is met de stellingen, en meestal een kwart van de respondenten niet. Zij zijn niet (voldoende) betrokken en/of geïnformeerd over hun eigen behandeling.

Wat is nodig voor samen beslissen

87% van de respondenten heeft een hulpverlener nodig die openstaat voor samen beslissen. 58% heeft informatie nodig, bijvoorbeeld over (de effecten van) de psychische aandoening, behandelmogelijkheden, de bekende effecten van een behandeling, medicatiegebruik, herstelopties, etc. 49% heeft bedenktijd nodig en 9% heeft anders ingevuld. Onder anders valt onder andere, tijd om de hulpverlener te leren kennen, gehoord worden, gezien worden als een persoon in plaats van als een patiënt, het betrekken van familie/naasten, de mogelijkheid om van gedachten te veranderen, gelijkwaardigheid en een klik met de hulpverlener.

Verbeterpunten in het proces van samen beslissen

De respondenten zijn over het algemeen tevreden over het proces van samen beslissen met hun hulpverlener. Er zijn wel een aantal verbeterpunten genoemd waar hulpverleners op kunnen letten. De communicatievaardigheden van hulpverleners kunnen beter, ze moeten beter luisteren naar cliënten en naasten en hen serieus nemen. Verder kan het betrekken van familie/naasten beter, net als het praten over de mogelijke gevolgen van de beslissingen die cliënten nemen in de behandeling. Tot slot is het van groot belang dat een hulpverlener openstaat voor samen beslissen en dat ze cliënten en familie/naasten de juiste informatie geeft om (samen) beslissingen te kunnen nemen.

Wat kunnen professionals doen om het proces van samen beslissen beter te laten verlopen?

- Neem cliënten en familie/naasten serieus en neem de tijd om naar hen te luisteren
- Sta open voor samen beslissen. Jouw houding als hulpverlener is doorslaggevend.
- Betrek familie/naasten. Zij spelen een belangrijke rol in het leven van cliënten en in de ondersteuning.
- Geef cliënten de juiste informatie en tools om hen te ondersteunen bij het samen beslissen.
- Stel cliënten de juiste vragen en informeer ze over het behandelproces, waar ze over mee kunnen beslissen, etc.